

Հոգի՛ս Երևոյ Գրք-Քերտապան

Երևոյ Գրքաւոր

**ХОЖА МУҲАММАД ОРИФ
АР-РЕВГАРИЙ**

ОРИФНОМА

**ТОШКЕНТ
«НАВРЎЗ» НАШРИЯТИ**

Дилшод ҚИЛИЧнинг «Турондот» корхонаси

X 70
ББК 86.38

Форс-тожик тилидан
Садриддин САЛИМ БУХОРИЙ
Исроил СУБХОНИЙ
таржимаси

Масъул муҳаррир ТИЛАК ЖҶРА

Хожа Муҳаммад Ориф Ар-Ревгарий.
Орифнома // Форс-тожик тилидан Садриддин Салим
Бухорий, Исроил Субҳоний тарж.; Масъул муҳаррир
Тилак Жўра/. — Т.: Наврўз, 1994. — 16 б.

Хожаи Жаҳон Абдулхолиқ Риздувонийнинг шоғирдлари
Ориф ар-Ревгарий (Моҳитобон) бўлган. Хожа Орифнинг «Ориф-
нома» асари борлиги ҳақида шу вақтгача бизда маълумот
йўқ эди. Ваҳоланки, «Орифнома»дан Ҳазрат Баҳоуддин Нақшбанд
ва бошқа авлиё-алломалар баҳраманд бўлган, таълим олганлар.
Қарийб 800 йил олдин ёзилган, ҳар бир жумласи ҳикмат, ҳар
бир гапига олам-олам маъно сингдирилган бу асар Сиз — азиз
китобхонларимизнинг кўнгил мулкингизга айланади деган умид-
дамиз.

АДАБИЙ БАДИИЙ НАШР

Хожа Муҳаммад Ориф-Ар-Ревгарий ОРИФНОМА

Масъул муҳаррир Тилак ЖҶРА Муҳаррир Нортўхта ҚИЛИЧ
Бадий муҳаррир Азиз САИД Мусаввир Нодир САЛОМ
Техник муҳаррир Татьяна СМЕРНОВА Мусаҳҳиҳ Зарифа МАННОПОВА

Босмахонага берилди 29.III.94. Босишга рухсат этилди 31.III.94. Бичими
84×108¹/₃₂. Юқори босма. Мактаб гарнитураси. Шартли босма табоғи 1.00.
Нашр табоғи 0,84. Шартнома № 22 Ҳами нусха 75.000. Баҳоси шартнома
асосида.

«Наврўз» нашриёти. 700129. Тошкент, Навоий кўчаси, 30 уй.

Дилшод ҚИЛИЧнинг «Турондот» корхонаси. 700129. Тошкент, Навоий
кўчаси, 30 уй.

Ўзбекистон Давлат матбуот қўмитаси ҳузуридаги Тошкент китоб-
журнал фабрикасида босилди. Тошкент, Юнусобод даҳаси, Муродов
кўчаси, 1 уй.

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИМ

Ҳамди қофий ва савойи вофий беадад ўшал Аҳадга-
ким, — лам ялид валам юлад ва лам яқунлаҳу нуфуван
аҳаддур (Аллоҳ тугмаган ва тугилмагандир ва ҳеч ким у
зотга тенг эмасдир. «Ихлос» сураси, 3—4 оятлар) Азза ис-
миҳу (азиздур унинг исми) ва Жалла зикриҳу (ва унинг
зикри буюқдир). Ва беҳад дуруд Расулигаким, яъни Му-
ҳаммад ва Аҳмад аталмиш — алайҳи ва ала соирил ан-
биён минас-салавоти амкалуҳо ва мин аттаҳиёти ашма-
лиҳо ва саллим ва саллим ала олиҳил узони ва саҳабатил
кироми ило явмил қиёма.

(Аммо баъд: Аюҳал толибуллоҳ ва соликуллоҳ!) эй,
Аллоҳнинг толиби ва Ҳақ йўлидаги солиқ! Дунёни тарк
этмоқ, дегани Аллоҳдан бошқа нақш (ном)ни қалбдан
ўчирмоқ, йўқотмоқ, демакдир. Ва бу иш олий даражага
етмоғингга ҳужжат бўлгай. Барча роҳ, равиш — йўлда
охирги мақсадга эришмоқ ихлосли бандалар учун фақат
шу тарзда амалга ошгай. Бир мақом (даража)дан иккин-
чи мақомга кўтарилмоқ аҳли нақлия ва кашфия учун
огир риёзатлар орқали ҳосил бўлади; зеро, ҳою ҳавас ва
нафси аммора юқорига кўтарилмоққа тўсиқдир ва ушбу
қусурлар барча мўъмин дилининг бузилмоғига боис ҳи-
собланур. На у-занбиллоҳи миназзолик!

Мен — фақир ҳақир, умрини беҳуда сарф этган, пур-
гуноҳ, пурхато Муҳаммад Ориф ар-Ревгарий ёзиб маъ-
лум қиламанки, одамни саодатга яқинлаштирувчи ҳис-
лат шуки, ўзни малойикага монанд этсин! Яъни, нафсини
ўзига бўйсундирсин ва афиф (покиза) бўлсин ва ҳамма
вақт зокир (Аллоҳни зикр этувчи) ва мудом бандалик
аҳду паймониға жидду жаҳд айлаб сайъ-ҳаракат қилсин.
Яъни, Ҳақ азза исмиҳу ва зотихудан ўзга зотни ўзига
маҳбуб этмасин ва Аллоҳдан ўзга кишидан умидвор бўл-
масин! Ва ҳамиша аброр ва ахёр (неқ, фозил одам)ларга
мулозимлик (хизмат) қилсин. Зеро, ҳушёр бўлсинки, ал
вақту сайфун қотиун! Яъни — вақт шамшир каби кес-
кирдур! Турфатул айн (дақиқа)ни ҳам гафлат ва беҳуда
ўтказмасин ва Субҳонау таолодан бошқа зот ҳаёли билан
хуш-хурсанд бўлмасин!

Эй ориф! Юқоридаги сабоқларни ўзлаштирдинг, сенинг эндиги вазифанг — Қуръони вожибут таъзим (таъзимга сазовор Қуръон)дан ва Расули Каримнинг ҳадисларидан ва парҳезкор аҳлуллоҳлар (яъни Аллоҳга яқин кишилар) панду насихатлари, ҳикматларидан баҳра олиб, бошиқаларни ҳам баҳраманд этгайсен ва тўғри йўлга бошлагайсен. Зеро, улар ҳам сенинг ҳақиқий биродарларингдур.

Аюҳал ориф! Сен ҳамма ҳол ва афъол (феъл-атвор) ва ҳамма аҳволда (қавл, суҳан, гапда) паришон бўлмай, доимо Муҳаммад Мустафо салоллоҳу алайҳи ва саллам суннат ва шариятларига амал қил ва зинҳор шак келтирмагил, токи ноумид этилган ва қувилганлар (шайтонга эргашувчилар) қаторига кириб, расвойи жаҳон бўлмагайсен, наузабиллоҳи миназ золик.

Эй ориф! Мавта қабла анта мавта! (Ўлим келишидан олдин ўлинг!) Бу Ҳақ таолонинг хос одамлари сифатидир. Сен ҳар қачон дунё оройишига алданиб, унинг жилавагар зийнатларига учма, нафсоний муродотинг талабларини фаромуш айлаб, жисми жонингга илашиши мумкин бўлган разил иллатлару бузуқ ҳаёл ва фосиқ фикрлардан ўзингни мосуво қил! Ва барча-барчага молу жонинг билан баббаравар хизмат қилиб ва ҳечкимга хизмат буюрмагил, тоат-ибодатнинг барча арконларига сидқидилдан риоя эт! Янги иморат ва янги тўн (либос) ҳою ҳавасидан ҳазар қил, нафрат айлагил! Зоҳир ва ботинингни хиралик ва кудуратлардан пок айлаб, ўзингни Аллоҳ йўлига тўла бағишла ва ҳаргиз юксак мартабу олий даража, мақомотларга талабгор бўлма! Ва фақиру ғанийликда аҳволингда ҳеч қандай ўзгариш сезилмасин ва ҳаргиз сенга Қуръони Карим тиловати ила тоат-ибодат этмоқ малол келмасин.

Зарурат бўлмаса жамоат бирла ўтирма ва гапирма ва доим мағмузалайн (кўз юмуқ) бўл! Ва ҳамиша таважжуҳ (диққат) ва иқболнинг муқаддас илоҳий даргоҳга қаратилган бўлсин. Ва андак луқмага қаноат этиб, тоат риёзат ва зикрга мудом харис бўл! Ва дунёвий фириб-найранг, лаззатларни ўзингга манзур этмагайсен!

Аюҳал ориф! Пок ва зок эътиқодли бўл! Зероки қора юрак, чиркин кўнгил бутун аъзойи баданни палид (ҳаром) қилгай! Ахир, Аллоҳнинг бизни қабул этиши ё эмаслиги айни шу кўнгил туфайли-ку!

Аюҳал ориф! Имони комил мўъмин улдурки, пулу давлатдан юз ўгирсин, рангин либослар ва нозу неъматлар уни ўзига мафтун этмасин, катта нафс гадосига айланмасин! Ва у буларнинг барчасига зулм этиб, ҳақорат назари билан қарасин! Унинг нафси саркашлик ва хур-

сандлик этмасин, рўзгор тапшивларидан малул (гамгин) бўлмасин. Ва яхши кун ҳам, ёмон кун ҳам унинг учун баробар моҳият касб этсин.

Аюҳал ориф! Расулуллоҳ салоллоҳу алайҳи васаллам буюрубдурларки: «Кунфид-дунё коаннака ғарибун ва обиру сабилин». Мўмин киши ўз хонасига бош суқар экан, ўзини қабри қароргоҳига кираётгандек ҳис қилсин. «Оё хонадан қайтиб чиқа оламанми ё йўқ», деб ўйласин, тапшқарига чиққанда эса «Оё уйга қайтиш мен учун яна насиб ётар ё йўқ», деб мушоҳада этсин.

Аюҳал ориф! Бандаи мўмин Жаноби Ҳазрати Аҳдият муҳаббатига муяссар ва олий мартабага эришган билан Аллоҳ таоло ибодатини ўзидан заррача ҳам соқит этмасин. Ҳушёр бўлки, анбиён алайҳимуссалом Аллоҳга яқин бўлганлари билан ҳаргиз зиммаларидан амри наҳйи ва бошқа ибодатлар соқит қилинмади, балки улар ўзгаларва ғайри золика из қолаллоҳу таборака ва таоло ва тақадаса ваъбуд роббака ҳатта яатиякал яқин айил мавти» Олий ва муқаддас Аллоҳ таоло дедикки, бу дунёда сен ўзингни бир ғариб, шикастаҳол ва ёҳуд бир йўловчи каби ҳис қил. Ҳатто ўлимнингга бир дақиқа қолганда ҳам Парвардигорингга ибодат қил.

Аюҳал ориф! Имон неъмат ва Раҳмон маърифатини ҳосил этганингдан кейин, алҳамдулиллоҳ, бу буюк лоязол (безавол) неъмат шукронасига машғул бўл. Ва бу илоҳий неъматга — қуфрони неъмат (яъни кўрнамаклик) этмагил. Ва кўрнамакликдан кўрқ ва ҳазар эт, наузанбиллоҳи миназ-золик!

Билки, қуфр — ҳува сатрул ҳаққи, яъни Ҳақни (ҳақиқатни) яширмақ ва ширки ҳува ал шароку биллоҳи, яъни Аллоҳга ширк келтирмақ ҳисобланади. Далил шулки, ал-куллу финори ва мин-аҳлин нориа, яъни буларнинг ҳаммаси дўзахийдур, аҳли дўзахдур. Бундайлардан узоқроқ юр!..

Аюҳал ориф! Соликлар тариқатининг бошланиши ва саодати калити ва диннинг амри — тавба-тазаррудур! Пайғамбар алайҳиссалом деганларки: «Ат-тоййибу миназ-за би каман заниб алайҳу-тавба этган киши бегуноҳдек бўлиб қолади». Тавбанинг ҳақиқий маъноси бегоналиктан ошноликка, (Аллоҳдан) узоқликдан (Аллоҳга) яқинлашмоқдур. Чунончи, тавба — ислом динининг туғи!

Аюҳал ориф! Англагилки, кишининг ҳоли нозикдур! Мўмин дили соф ва солим (соғлом) бўлиши лозим. Аллоҳ таоло дедикки: «Явмун ло янфау молун валo банунун илло ман атомаху қалбин толмин. Вали қавлуҳу Таоло:

«явма янфау орифин сидқиҳум» — Қиёмат куни на мол на фарзанд фойда бермас, қай шахсгаки Аллоҳ таоло солим қалб берган бўлса, ушанинг фойдаси тегади. Орифларга сидқлари (Аллоҳга садоқатлари) ёр бўлгай!

Инсон хулқи, табиати ва ҳол-аҳволидаги нарсалар Аллоҳ таоло томонидан берилгандур, лекин касб-ҳунари мақомига эришмоқ учун толиб бўлмоқ зарур. Шу толиблик жараёнида сайъ-ҳаракат ва таважжух, кўплаб риёзат чекиш ва жидду жаҳд ила ёмон иллатларни йўқотиш оқибатида покизалик ва нек хислатлар ҳосил бўлгай ва даража ба-даража тараққий этиб, камолот мартабаси ва шараф-у висолга эришгай. Аммо бу ўринда солиқ учун бирламчи важд (завқ-шавқ, ҳаяжон) лозимдурки, ул — кашфнинг муқаддимаси ва кашф — маърифатнинг ва маърифат — мушоҳаданинг муқаддимасидур. Ва шундан сўнггина унга ғайб эҳсони муяссар бўлур! Солиқ кўз ўнгидан пардалар кўтарилган заҳоти унинг мушоҳадаси тиниқ кўзгуга айланур!

Аюҳал ориф! Ул қушки, бўйнида оғир (дунёвий) юк осиглик экан, бас, қандоқ кўкка парвоз айласун?! Солиқким, бу дунёга дилбандлиги бисёрдур, илоҳий парвоз қилолмас ва талаб водийсига қадам қўйолмас.

Аюҳал ориф! Ориф эмас, ул кишиким илм ва маърифатини пулдор дунёпараст ва бадавлат одамлар олдида «дастурхон», бозор, балки хор айлагай! Агар мардум (халқ) ориф нури тажаллийсини кўрса — анда куйгай ва агар ориф Вужуд (Худо) нурини кўрса — анда куйгай! Ориф Ҳақдан — ҳаққа, олим далил-исботдан — Ҳаққа бормагай, важд бу ҳар икки ҳолга ҳам муҳтож эмас.

Аюҳал ориф! Шайтони лаин ҳар саҳар ориф кишига ушмундоқ ваҳимали савол қилур: «Бугун не ташовул қилурсен?» Ориф ер: «Ўлим!» Яна дерки: «Либосинг йўқ, қай либосни кийурсен?» Жавоб қилурки: «Кафанни!» Яна сўроқ қилур: «Қаю ерга борурсен?» Жавоб: «Гўрга!»

Аюҳал ориф! Каломи Мажид ва ҳадиси набавий салоллоҳу алайҳи васалламдан кейин машойихлар раҳматуллоҳи алайҳи каломларини тинглағил, алар қалбда тавфиқ ва (Аллоҳ ғазабидан) қўрқув сабабчисидур. Ва Аллоҳ таоло душманларидан нафрат этмоққа ва Аллоҳ ризоси бўлган ишлар билан машғул бўлмоққа боис бўлгай.

Ва мин каломи ал-машойихо — машойихлар каломи ушбудар: «Модомат таҳофул фақр фо анта мунофиқун» — Модомеки камбағалликдан қўрқсанг, бас, мунофиқсен!

Ва минҳо: кимеки дарвишлар суҳбатини тарк айлаб, бой-бадавлат, дунёлар анжуманини ихтиёр қилса, Аллоҳ таоло унинг қалбини ўлимга мубтало этгай!

Ва минҳо: ал адабу ҳилиятул аҳроран — одоб пок одамлар зийнатидур.

Ва минҳо: жамии маърифат асосини Аллоҳ таолога бўлган сидқу эътиқод маърифати ташкил қилади.

Ва минҳо: банданинг Парвардигори висолига етишмоғининг аввали ҳижрондур.

Ва минҳо: авлиёлик аломати учдур: биринчиси: банд даражани эгаллаганда ҳам камтар бўлмоқ; иккинчиси: қудрати, сабру тоқати етунча парҳезкорлик қилмоқ; учинчиси: то кучи етгунча инсоф қилмоқ.

Ва минҳо: кўрдингки, мурид дунё талабига кўпроқ майл билдирур, бу унинг ортга қайтиши ва тубанлашмоғи нишонасидур.

Ва минҳо: бировни ҳаддан ташқари кўп мадҳ қилмоқ мажусийлик исботи ва бу иш Аллоҳ таолони инкор этмоқ ила баробардур.

Ва минҳо: хабарда айтибдурларки, мардумнинг ҳалока-ти шулки, унинг тана аъзолари нафл намозлари ва тайин этилган фарз ва амалларга қалб амрисиз машғул бўлғай!

Ва минҳо: ал валию ман юволи авлиёллоҳ ва юоди аъдааху — Валий ким? Аллоҳнинг дўстини — дўст, душманини — душман билувчи киши валийдур.

Ва минҳо: маърифатнинг чегараси — нафсдан холи бўлмоқ ва бунинг тадбири (усули) ҳалол нарсалардангина баҳраманд бўлмоқни одат қилмоқдур.

Ва минҳо: тавҳиднинг маъноси ушбудур: Сенинг қалбингда Аллоҳдан бошқа зот учун жой йўқ, сизмағай.

Ва минҳо: очлик — зоҳидлар, зикр — орифлар таомидур.

Ва минҳо: кимеки Аллоҳ таолодан бошқа зотни азиз этиб, иззат қилғай, батаҳқиқ шу иззати уни хор этғай!

Ва минҳо: такаббур — гуноҳга итоат этувчи шахсдур ва унинг тоати гуноҳдан кўра батарроқдур ва ўзига гуноҳидан кўра зарарлироқдур.

Ва минҳо: Аллоҳ таоло томон ҳақиқатан ҳам юз тутган шахсининг аломати шулки, у йўлдан чалғитувчи ишлар ила машғул бўлмағай (Аллоҳ уни беҳуда ишлар билан машғул бўлишдан сақлайди).

Ва минҳо: бу дунёда вужудинг билан ва охиратда қалбинг билан бўл!

Ва минҳо: маърифат — қалбнинг Аллоҳ таоло ягона-лигини таҳқиқ (тасдиқ) этмоғидур!

Ва минҳо: қайси одамеки, истиғфор этиб, тағин гуноҳга қўл урғай, Аллоҳ таоло бундайларнинг тавбасини ҳаром қилғай ва алар томонга ҳаргиз назар ташламас.

Ва минҳо: зи қуссучуни маоширатул аздои — ёмон (бадкор) одамларнинг турган жойи зиндон торлигидан бошқа нарсаси эмас.

Ва минҳо: кимеки қилаётган амалини зоҳир, яъни намоён этгай — мунофиқ, риёкор, иккиюзламачидур (муройидур). Ва кимеки ўз ҳолини зоҳир этгай — ул муддаидур. Ал осий хайрун минал муддаий — осий банда муддайдан кўра яхшироқдур.

Ва минҳо: ҳар ким ўз ихтиёри ила каромат зоҳир этса — ул муддаидур. Ва кимгаки унинг ихтиёрисиз каромат берилса — ул валийдур.

Ва минҳо: сени Аллоҳдан тўсувчи парда дунёдур!

Ва минҳо: гоҳо сукунатнинг таъсири — каломдан устивор тургай!

Ва минҳо: қай шахсаким, нафси — каромат (ҳийла) этгай — унинг динига зарар етгай!

Ва минҳо: албатта қўрқув — фақат Аллоҳ таолодан бўлмоғи лозим.

Ва минҳо: Ё офата ан-носи ало аюҳанноси! — Инсонлар фитнасидан огоҳ бўлинг инсонлар!

Ва минҳо: зоҳид ва комил шайх улдурким, фатволарга амал этгай, акс ҳолда у васвос ёхуд жиннидур.

Ва минҳо: мард — Аллоҳ муҳаббатига етишган кишининг ҳадди улдурким, Аллоҳнинг унга берганию бермагани (ғам-шодлик) бир хилда бўлгай..

Ва минҳо: диннинг асли — ҳилмдур! Ва ҳилмнинг асли — сабрдур. Абу Язид Бастомий (Боязид Бастомий — ҳижрий 216 йил таваллуд топган) жонини ҳаққа таслим қилаётган пайтда йиғлаб шундай деган: «Уч хатарнинг орасида қолганман. Бири улдурким — гуноҳлар орасидамен, билмасменким, Аллоҳ аларни мағфират қилгайми ё йўқ. Иккинчиси: тоатлар орасида қолганмен, билмасменким, Аллоҳ аларни қабул қилурми ё йўқ! Ва шундай бир шоҳнинг (Худо) шараф қурбатида қолдим, билмасменким, ўзига чорлагайму ва ё ҳайдаб, қувиб солгай!

Ва минҳо: Робияи Адвия Ҳасан Басрийнинг асрдоши эди. Ул Ҳасан Басрийга уч нимарсани жўнатти: булар мум (шамъ), игна ва соч толаси эди. Аҳли ҳикмат бу воқеани ушмундоқ шарҳ қилурлар: мум каби мулоим бўл ва ўзинг ёниб оламни мунаввар айла! Ва игна каби ўзинг яланғоч қолиб бўлса-да ўзгаларни кийинтир ва бир-бировларига пайванд эт! Ва Аллоҳ таолога олиб борувчи йўл — худди соч толасидек нозик ва ингичкадурким, тойиб йиқилишдан ҳушёр бўл!

Ва минҳо: ориф улдурким — Аллоҳдан ҳар бир тилаб олувчи нафасида қалбини яратгувчисига тамом бағишла-

син ва бу ҳол то сўнгги нафасигача давом этсин, ва унинг бу сирин халқдан пинҳон қолсин!

Ва минҳо: маърифатнинг самараси — Аллоҳ таоло томон юз тутмоқдур.

Ва минҳо: сизга Аллоҳ таоло қай бандадан рози бўлишини айтайми — ул кишиким, меҳнатига ва меҳнатдан келган неъматга шукрона қилур.

Ва минҳо: солиқ уйга кирганда Гаффор (Аллоҳ)нинг сунъини (иждод, офариниш) ва тапқарига чиққанда эса Ҳаббоб (Аллоҳ)нинг сунъини кўрсин (яъни ибрат олсин).

Ва минҳо: Аллоҳ таоло санъатининг тамошоси ила лоҳ)ни кўрмоқ бўлсанг унинг иждодини мутолаа (мушоҳада) эт!

Ва минҳо: мақтов Парвардигорга бўлсинким, деди: «Мен сизларнинг Парвардигори оламингизман».

Ҳеч бир аёлнинг ёқасидан бош чиқмагай (яъни бирор аёлнинг сўзига кирма)!

Вақтеки Робия Адвия қаттиқ бемор бўлди: Ҳасан, Молик, Шақиқ уни кўрмоққа бордилар ва беморлиги сабабини сўрадилар. Дедик, мен жаннатга қарадим, Парвардигорим шу боис менга назар этмади. Ва бу бемордаъвосига содиқ эмас ул кишиким, Парвардигори урганда сабр этмаса!

Робия деди: суханингдан манманлик ҳиди келмоқда.

Шақиқ деди: ўз даъвосига содиқ эмас ул кишиким, Мавлоси (Аллоҳи) урганда — шукур этмаса!

Робия деди: сендан манманлик ҳиди баттарроқ келмоқда.

Молик деди: ўз даъвосига содиқ эмас ул кишиким, Мавлоси урганда — лаззат олмаса!

Робия деди: бундан-да ортиқроқ манманлик бўлурми?!

Алар дедиларки: сен ўзинг айт!

Робия деди: ўз даъвосига содиқ эмас ул кишиким, Мавлоси урганда азбаройи унинг мушоҳадасидан урганини сезмасин, дард-аламини тамоман фаромуш этсин. Ва яна деди: Тилим махлуқлигим мушоҳадасидан захм топмади. Ҳолбуки махлуқ Холиқ мушоҳадасида шу сифат йўл тутса — бегоналардан (Аллоҳдан узоқ кишилардан) бўлмагай. Ва яна деди: Ҳар неки менга шу дунёда қисмат этган бўлсанг, ўз душманларингга бер ва ҳар неки уқбо (охират)га мен учун қисмат этган бўлсанг — дўстларингга бер. Зеро, мен учун бу дунёда ҳам фақат ўзинг кераксен. Ва яна деди: «Худовандо! Агар сенга қўрққаним учун сиғинсам — мени дўзахингга куйдир ва

агар жаннатнинг умидида сизинсам — жаннатни менга ҳаром эт! Ва агар дийдоринг умидида бўлсам — жамолингни мендан дариг тутма, Парвардигорим!»

Ва минҳо: ё раб, дилимни намозга ҳозир айла ва дил торимни ўзингга созла!

Нақл этурларки, Робиянинг дунёдан рихлат этиш вақти етганида бузруг машойихлар теварагида ҳозир эдилар. Робия деди: «Ўрнингиздан туриб, Аллоҳнинг элчиларига жой бўшатишлар!» Улар ташқарига чиқдилар ва эшик қия очик қолди. Ичкаридан шундай товуш эшитдилар: «Йа аййатуан нафсул мутмаинах, иржиъии ила роббики розиятан марзийя» (Эй хотиржам нафс (руҳ, жон! Хотиржам нафс-бу мўъмин, итоаткор нафсдир. (Эй хотиржам нафс) қайтгин роббингга (Аллоҳ сен учун тайёрлаб қўйган неъматлардан) рози бўлган ҳолингда ва сендан Аллоҳ (бу дунёда қилган ибодат ва тоатларингдан) рози бўлган ҳолда. «Фажр» сураси, 27—28-оятлар. Муҳаммад Сиддиқ Муҳаммад Юсуф таржимаси).

Бир оз фурсат ўтгач, эшикни очиб кўрдиларки, Робия жонини жононига топшириб, юзини тупроққа ўтирибди. Ва уни тупроққа топширганларидан сўнг кечаси воқеада (тушларида) кўриб дедиларки, «Эй, Робия, ҳолингни баён эт, Мункар ва Накир савол-жавоби қандоқ кечди?» Ул дедикки: «Чун фаришталар гўрга кириб, мендан: «Ман Раббука?» (Раббинг ким?), деб сўрдилар. Дедим: «Ортингизга қайтинг ва Аллоҳга айтингки, анинг минглаб мардлари бўла туриб, мендай бир нотавон пиразан заифани фаромуш этмади, мени андан бошқа кишим йўқ, қандоқ Уни фаромуш қалай? Йна бировни юбориб, Раббинг ким, деб сўратмоққа ҳожат борми?!»

Аюҳал ориф! Бани одам табиатига хос ажойиботлардан бири шулки, ризқ-рўз топмоқ мақсадида беҳуда елиб-югургай. Ваҳоланки Ҳақ Субҳонау таолонинг ўзи айтиб қўйишти: «Ва мо мин даббатен фил арзи ило алоллоҳи ризқуҳ» (Рўйи заминда ҳеч бир ҳайвон йўқки, Аллоҳ таоло унга ризқ бермаган бўлса). Аллоҳ таоло ризқни бермоққа кафил бўлган, лекин одамзот ўзини машаққатларга солгай ва охират даражасини топмоқ учун саъй-ҳаракат қилмагай, бовужуд билгайки, амалсиз охират харобдур.

Аюҳал ориф! Расулуллоҳ салоллоҳу алайҳи васалламнинг ушбу саҳиҳ ҳадисларини тинглагил: «Бу дунёда қанча фурсат туришингга қараб иш қилгин, токи ортиқча амаллар билан умрингни беҳудага ўтказма! Ва охиратда қанча муддат туришингга қараб, Аллоҳга не миқдорда

муҳтожлигингга ва яна жаҳаннам оловига нечоғли тоқат қила олишингга қараб иш қил».

Аюҳал ориф! Бандалик уч таврдур: аввали — олий шарнат фармойишларини қаттиқ тутмоқ, иккинчиси — Худонинг қазосига рози бўлмоқ ва учинчиси — ўз иштиёри ва хоҳишидан кечиб, ҳақ Субҳонау таоло хоҳиши ва иродасидан хурсанд бўлмоқдур!

Аюҳал ориф! Муршид (пир) улдурким, халқни дунёдан ухрога (охиратга) ва маъсият (гуноҳ)дан тоатга ва хирсдан-зуҳдга ва бахилликдан — саховатга ва кибрдан — тавозега, ғафлатдан огоҳликка, гурурдан — парҳезкорликка чорлагай! Ва охират дўсти ва дунёвий зебу зийнат душманига айлантурсин. Ва Аллоҳ таолонинг: «мағфират этаман!», деб берган ваъдаларига мағрур бўлмасликка ва тарсақори — қўрқиб (Аллоҳ таоло ғазабидан) илмини ўргатсин.

Аюҳал Ориф! Фузайл Аёз (ҳижрий 187 йил вафот этган) кунлардан бир кун фарзандини бағрига босиб, эрқалаб турганда боласи деди: «Эй, падар, мени яхши кўрасанми?» «Фузайл деди: «Оре!» «Бола деди: «Аллоҳничи?» Деди «Оре!» Бола деди: «Оё падар, нечта юрагинг бор?» Деди: «Битта юрагим бор». Ул деди: «Бир юракда икки дўстни қандоғ сиғдирасан? Бир идишда сув ва оташни сақлаб бўлурми?!» Фузайл раҳматуллоҳи алайҳ билдики, бу садо (калом) ғайбдан зоҳир бўлди ва Ҳақ таолонинг ғайратидандур. Фарзандини бағридан узиб, ерга қўйди. Тупроққа юз тубан тушиб, юз-кўзини ерга урганча жонини жононига топширди.

Аюҳал Ориф! Мардлар Аллоҳ таолонинг муҳаббати даражасига шу вақтда эришган бўладиларки, Ҳақ таолонинг манъ ва атоийга бир хил муносабатда бўлсалар.

Аюҳал ориф! Сўфиёни Саври раҳматуллоҳи алайҳи бир кеча Фақил ёнига борди. У оят, ахбор ва осорлардан гапирди. Пировардида Сўфиён деди: «Бу кеча на қадар файзли ва муборак бўлди», Фақил деди: «Бу кеча ва бу суҳбат на қадар бемаза бўлди». Сўфиён деди: «Нега бундай деяпсан?» Деди: «Зеро, сен бу кеча фақат менга манзур бўлгилик бир фикр айтмоққа ва мен ҳам сенинг дилингни хушнуд этувчи суҳан демоқ ила машғул бўлдик. Ваҳоланки, ҳар иккимиз ҳам Аллоҳ таоло зикридан мосуво бўлдик. Бинобарин, ҳам суҳбатдан, ҳам узлатдан маҳрум бўлдик».

Аюҳал ориф! Огоҳ бўлгилки, у — Фақил деди: «Шундай бир жойда бўлгилки, сени ҳеч ким танимасин ва сен ҳам ҳеч кимни танимагин». Яна деди: «Қошки эди, одамлар мени ўз иштиёримга қўйиб, менга салом берма-

салар ва бемор бўлсам кўришга келмасалар». Ва кечкурун бўлаверса, у шодланиб кетарди, энди менга хилват насиб этар ва Ҳақ таоло ила суҳбат бўлади», дер ва тонг отганда ғамгин бўларди, нечукким: «Халқ энди келиб мендан аҳвол сўрагай ва бисёр ташвиш бергай!» деб. Ва яна дедик: «Кимеки халқ билан унс (яқин, ҳамсуҳбат) тутгай, ул ҳаргиз (хаф-хатардан) саломат қолмас. «Ва яна деди: «Дунёвий муҳаббат — барча кулфат ва ёмонликлар калитидур. Ва барча яхшиликлар калити — тарки дунё қилмоқдур» Ва яна деди: «Бас, шундай мардлар борки, мабраз (ҳожатхона) га кирурлар ва у ердан пок бўлиб чиқурлар ва шундай кишилар ҳам борки, Каъбага борурлар ва у ердан палид (ҳаром) бўлиб қайтурлар. Ва икки нарсa қалбни фосид (ифлос) қилади: кўп емоқ ва кўп ухламоқ».

Аюҳал ориф! Абу Туроб (Абу Нахшимий — Боязид Бастомийнинг шогирди) деди: «Қоронғу тунда бир саҳродан ўтар эдим, баногоҳ отлиқ бир киши пайдо бўлди. Қўрқиб кетдим ва сўрадим: «Сен девми ё пари?» Отлиқ деди: «Ўзинг-чи, мусулмонми ё кофир?» Дедим: «Мусулмонман!» Деди: «Мусулмон Аллоҳ таолодан бошқа зотдан қўрқмайди-ку?! Қола Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи васаллам: Ман хофа аниллоҳи хофа анҳу кулли шайен — Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи васаллам дебдиларки, Аллоҳ таолодан қўрққан кишидан ҳамма нарсa қўрқади». Хавф танамни тарк этди ва билдимки, у Ҳақ Субҳонаҳу тарафидан юборилган киши экан!»

Аюҳал ориф! Яҳё Розий р.а. нинг бир биродари бор эди. У Маккага кетди ва ўша ерда муқим бўлди. Бир замон Яҳёга мактуб ёзиб дедик: менда уч армон бор эди, унинг иккитасига эришдим. Бир — умрим охирида шундай бир манзилга етсамки, ул жой барча ерга нисбатан муқаддас ва фазилатли бўлсин! Иккинчиси — бир ходима (хизматкор) топайки, ҳамиша менга садоқат билан хизмат этса... Иншоллоҳ булар менга муяссар бўлди. Учинчиси — ўлимимдан олдин сенинг дийдорингни кўриб, кўнглим таскин топса. Лекин ҳануз ушбу учинчи муродим ушалмай турибди».

Яҳё биродари мактубига жавоб ёзди: «Сенинг ҳар уччала орзуйинг ҳам Ҳақдан йироқ бўлганлар орзусидир. Хатингда «фазилатли заминдаман» дебсан. Сен фазилатли одамлар қаторига қўшилмоққа ҳаракат қил, зеро фазилатли мард жойни азиз этар, жой мардни фазилатли қилмас. Эслагилки, анча муддат ҳаттоки муҳтарам ҳарам, (Каъба) да бутпарастлар ва мушриклар яшар эди. Лекин уларга бу макони шарифдан бирон фойда тегдими?!

«Яъни, улар Ҷазилатли ҳам, мусулмон ҳам бўлмадилар).
Ва: «Менга бир садоқатли ходимани Худо берди», деб
хушнуд бўлиб ўтирибсан. Агар сен мард бўлганингда
эди — ҳаргиз бировнинг хизматини орзу ҳам ва қабул
ҳам қилмас эдинг. Зеро, махдумлик — Ҳақ сифати ва хо-
димлик банда сифатидур. Бинобарин, бу орзуйинг ҳам
ботилдур. Ва бу Фиръавн шеваси ва табиатига хосдур.
Ва мени кўрмоқ орзуйингга келсак, агар сенинг юрагинг-
да Ҳақ таолонинг муҳаббати жой олган бўлса, ўзга киши
учун у ерда жой йўқ. Ва агар сен Аллоҳ таоло муҳабба-
тини топган бўлсанг — унда мен ортиқчама, агар топма-
ган бўлсанг — унда мендан фойда йўқ».

Аюҳал ориф ал комил! Одам ўлганидан кейин унинг
қўл-оёғини аввал ростлаб, сўнг боғлайдилар. Ундан кейин
эса чакагини тангиб қўядилар. Ҳикмат улдулки: «Эй бе-
чора банда, кўп таку дав қилиб югурдинг — елдинг, энди
ором ол. Не-не дунёвий нарсаларни олдинг, энди уларни
жойига қўй. Ва бу оғзинг билан нималарни гапириб, ни-
малар демадинг, энди — то қиёматгача хомуш бўл!»

Эй, бандани ориф! Шақиқ Балхий (ҳижрий 174 йил
Душанбенинг Хатлон вилоятида шаҳид қилинган) р.а. нинг
Эмина исмли қизи бор эди. У отасига деди: «Отажон, ме-
ни Эмина деб чақирма! Эмин — ул кишиким, Ҳақ Субҳо-
наҳу таоло ғазабидан эмин (беҳавф, беҳатар, қутулган
тинч, омон) бўлгай. Ва мен хавф-хатардан холи эканли-
гимни билолмадим, балки тўрт хавф-хатар орасида қол-
ганман: аввали — ўлим! Аллоҳ таоло айтмишлар — «Қул-
ли нафсен зоиқатул мавти» — ҳар бир жон (нафс) ўлим
шарбатини тотгусидур. Яъни бирор руҳ (жон)нинг бу
шарбатдан итмасдан иложи йўқ. Иккинчиси: гуноҳ хавфи
шуки, Ҳақ таоло деди: «Қулли нафсин бимо касабат ра-
ҳинатун», яъни ҳар жон ва ҳар тан, неки айлар — хоҳ
шарр, хоҳ хайр ва хоҳ фойда ва хоҳ зарардур — ўша ай-
лаган иши миқдорида ўзи гаровдадур ва буларнинг ҳар
бири учун хос жазо ё мукофот олур. Учинчиси: душман
улдулки, Худованди таоло деди: «Иннаш-шайтона лакум
адувун мубинун», яъни, батаҳқиқ шайтони лаин душман-
дур, сизлар учун, эй менинг бандаларим!» Тўртинчи
хавф — ишнинг охиридурким, билмасменким, қай тариқа
тугар! «Ва мо адри мо юфъалу би вало бикум», яъни
охир-оқибатим нима билан тугашини билмайман. Эй, ота-
жон, сиз ҳам буни билмассиз... ки, охир-оқибатингиз не
бўлур...» У шундай деб жонини Ҳақ таолога топширди.

Аюҳал ориф ас-солик! Мени жон қулоғинг билан тинг-
ла, панду насиҳатларни қалбингга нақш эт. Ул маъдани
ҳақойиқ ва толеъ-ал-алойиқ ва Жаноби фоиқ ва қошифи

субҳоний ва дину дунё шайхи, муқтадоси ва мавлоноси
Ҳазрати Хожа Абдулхолиқ Гиждувоний тоба сарроҳу ва
жаъала ул жанната масвоҳуро ва доиваи зиёрати ҳара-
майни шарифайи (Макка ва Мадина)ни ниёт қилдилар.
Ва бу қусурли банда, соликлар оёғининг тупроғини (яъни
Хожа Орифни) Гиждувондаги Хонақоҳда ўз ўринларида
қолдириб, ишни давом эттиришни ишора қилдилар. Уа-
лари эса Бухородан сафарга чиқиб кетдилар.

Ўшам асрда Ойша исмли бир мажнуна аёл бор эди.
Ойша доимо юзини ёпмай, бош яланг юрар эди. Унга ҳар-
чанд сатри аврат лозим, яъни юз-бошининг помахрам-
лардан беркит, десалар ҳам у буни қабул қилмас ва дер
эди: бугун бу днёрда мард қани? Ки мен ундан ўзимни
олиб қочиб, юз-бошимни беркитсам...

Кунлардан бир кун бир нонвой тонг-саҳардан тан-
дирга ўтин қалаб турар эди. Энди нон ёпиш фурсати кел-
ганда, баногоҳ Ойша ҳовлиқиб келиб қолди ва парвона
ўзини оловга урган каби лов-лов ёниб турган ўт ичига
ўзини урди, яъни тандир ичига кириб нонвойга хитоб
қилиб деди: «Тандирнинг юғзини ёпгил! Ахир, Аллоҳ
таоло мардларидан бири Бухорога келаётир. Менга сатри
аврат келтир!» Нонвой саросимада қолди, сўнг бу ҳолдан
таажжуб қилди. Ойша боз деди «Менга кийим-бош кел-
тир, токи ёпиниб алар истиқболига чиқай!» Нонвой шо-
шилишч уйига жўнади ва зудлик билан кийим-кечак кел-
тирди. Ойша уларни кийиб ташқари чиқди. Нонвой кўр-
дики, олов унинг ҳатто бир мўйига ҳам зиён қилмабди.
Нонвой Ойша валоятини кўриб, унинг оёғи остига ўзини
отди ва ҳақиқий сирдан воқиф эт, деб илтижо қилди.
Ойша деди: «Уч йилдан бери муршид ал халойиқ, зоҳири
ботинига мувофиқ, яъни шайхо ва мавлоно Абдулхолиқ
Гиждувоний муборак ҳаж зиёратида эдилар. Бугун тонг-
даноқ ул Ҳазрат Жайхун дарёсидан ўтиб, Бухоро томон
юз тутдилар. Шул боис менга юз-бошимни беркитмоқ за-
рурати бўлди. Энди истайманки, ул зоти бобаракот муло-
заматида бўлай. Агар хоҳласанг, сени ҳам бошлаб борай.
Нонвойга тавфиқ рафиқ бўлди. Ойшанинг шарофати би-
лан тариқат аҳлининг раиси, ҳақиқат асрорининг маъда-
ни — яъни Ҳазрат Хожа суҳбатлари шарафига етишди.
Хожа р.а. ўринларидан туриб, Ойшага иззат-икром кўр-
сатдилар. Ул нонвой ҳам пирга иродат этди ва таваж-
жуҳ ва юрак сабоғи ва қалб зикрини топди. Ва Ҳақ йўл-
даги соликлар жумласидан бўлди.

Аюҳал ориф ас-солик! Ҳазрати Хожа (яъни Абдул-
холиқ Гиждувоний) р.а. дедиларки, кимеки уч нарсани
дўст тутгай унинг жойи дўзахдур. Биринчи — лазиз таом-

ларни емоққа ҳарис, иккинчиси нафис либосларни кий-
моққа ружу қўйган киши, учинчиси — фақир-камбағал-
лар суҳбатини писанд этмай, бой-бадавлатлар суҳбатини
орзу этган киши. Зеро буларнинг ҳар бири ҳою ҳавас ва
нафс муроди ила ҳосил бўлур.

Аюҳал ориф ан-носих! Бир кун Хазрати Хожага са-
вол бердилар: «Дилнинг фарогати нимадан ҳосил бўлур?»
Хожа буюрдиларки, дилнинг фарогати — унинг тасфити —
яъни поклигидадир. Агар ул дилга дунё молидан заррае
тамаъ бўлмаса, дил фарогатда бўлур.

Ашур ойн эди. Ҳамоа Ҳазрат Хожа суҳбатларида ҳо-
зир, Ҳазрат эса маърифатдан сабоқ бераётган эдилар.
Баногоҳ бир мард зоҳид ва солиқлар суратида пайдо бўл-
ди: эгнида хирқа, кифтида сажжода (жойнамоз), хона-
қоҳга кирди, бир бурчакда ўтирди ва бир соатдан кейин
ўрнидан туриб, Ҳазрат Хожага деди: «Аттакво фаросатул
мўъминини фаиннаҳу янзуру би нурил-лоҳи» «Сизлар мўъ-
мин зийраклиги билан қуролланганлар, чулки у Аллоҳ
нури билан боқади» ҳадиси сиррини бизга билдилинг!»
Хожа дедиларки, бу ҳадиснинг сири шуки, зуннорингни
кесгайсан ва иймон келтиргайсан. Ул мард деди: Маро
зуннор зи нор каффора бошад (яъни зуннорим дўзахда
паноҳимдур) наузанбиллоҳи миназ-золик.

Хожа бир ходимларига буюрдилар, ходим йигитнинг
хирқасини ечди ва белидаги бекитик зуннори намоён
бўлди. Ул йигит зуннорини кесди ва иймон келтирди.
Хожа р. а. дедилар: «Эй, ёронлар, бу навахд йигитким —
зоҳир зуннорини кесиб, имон шарафига мушарраф бўл-
ди, биз ҳам ботин зуннорини кесайлик ва қайта иймон
келтирайлик. Даврадагиларда ажиб бир ҳол пайдо бўл-
ди ва ҳаммалари тавба ва истиғфорларини тоза айлаб,
қайтадан иймон келтирдилар.

Хожа р. а. дедилар: «Ислом асоси уч нарасададур: би-
ринчиси — ҳар тоате ва ибодатеки айларсиз — анинг
илмидан воқиф бўлинг! Иккинчиси — ҳар илмники ўр-
ганибсиз — унга амал қилинг! Учинчиси — ҳар амалники
этгайсиз — сидқу ихлос билан адо этгайсиз».

Ўзим воқиф бўлган воқеалардан бири шулки, Ҳазрат
Хожамиз наввараллоҳу марқадаҳу умрларининг поёнида
асҳоблардан баъзи бирлари ҳазратнинг ёнларида эдик.
Ҳазрат Хожа дедиларки, «Эй, ёронлар, Ҳақ Субҳонаҳу
таоло менга башорат этди ва деди: «Кимеки бу равшан
йўл (тариқат)ни тутган бўлса — унинг гуноҳларини кеч-
дим. «Ҳақд айланг — токи бу Ҳақ йўлдан бенасиб қол-
мангиз — қаттиқ тутинг!»

Бир соатдан сўнг ғайбдан овоз келди: «Яа аййатуҳан

нафсул мутмаиннаҳ. Иржиъи ила роббик розиятай мар-
зия. Фадхули фин ибади, вадхули «жаннати» — Эй хо-
тиржам нафс, қайтгин раббинга (Аллоҳ сен учун тайёр-
лаб қўйган неъматлардан) рози бўлган ҳолингда ва сен-
дан Аллоҳ (бу дунёда қилган ибодатларингдан) рози
бўлган ҳолда. Аллоҳнинг яхши кўрган бандаларига қў-
шилиб, жаннатимга киргин.

Сўнг Ҳазрат жоини Ҳаққа тошширдилар. Биз марҳум-
нинг асбоб шароитларини ҳозирладик. Лекин ул зоти ша-
рифининг муборақ лаблари ҳамон: «Аллоҳ, Аллоҳ» зик-
рини пичирлаб турарди. Ҳозир бўлганлар бир-бирлари-
дан: «Бунда не ҳикмат бор?» деб сўрар эди.

Аллоҳуммағфирлано ва машойихано вал жамиил мўъ-
минина вал мўъминот — Аллоҳ машойихларни, барча мўъ-
мин ва мўъминаларни ўзинг мағрифат айлагайсен!

Бу китоб тарихи «Нур ало нур» калимасидан чиқа-
рилди (ҳижрий 622). Нур қасабаси (Бухоро ноҳиясига
қарашли Нур қасабаси)да бўлганимизда зубдатул солиқин
(солиқлар аълоси) ва мўъминни толиб Хожа Наим илти-
мосига мувофиқ бу китоб ёзилди. Хожа Наим дедик,
мухтасар бир асар ирод этсангиз — ул муниси хуззор (ҳо-
зиргиларнинг дўсти) ва боиси эътибори ахёр ва аброр
(улуғ кишилар) бўлсин.

Шу ерда Хожа Ориф рисоалари тамом бўлди.

Хожа Муҳаммад Ориф ар-Ревгарий вафотлари тари-
хини билдирувчи қитъа ушбудур:

Афсус шуд пинҳон Моҳитобон ба зери хок,
Килкам сияҳпўш, жигар реш, сина чок.
Тарих баҳри реҳлати у жустам аз қалам.
Қутби замон ва Орифи биллоҳ зери рақам.

(Мазмуни: Афсус, Моҳитобон тупроқ остига пинҳон бўл-
ди, қаламим қора кийинди, жигарим тилинди, сийнам
чок бўлди. Унинг марҳум бўлган йили «Қутби замон ва
Орифи биллоҳ зери рақам»дан чиқади)

Алҳамдулиллоҳки, Хожа Муҳаммад Ориф ар-Ревга-
рийнинг муборақ нусхалари ҳақир ва хоку туроб банда:
яъни фақир — Шермуҳаммад Нақшбандий Мужададий
(банда халифалик ила машҳур) дастхати билан зулҳиж-
жа ойининг 9 кунда ёзилди.

Тариқи раҳмати яздон касе бод,

Ки котибро ба алҳамдулиллоҳ, кунад ёд!

Мазмуни: Аллоҳ раҳмати бўлсин ўшал кишигаким,
котибни алҳамдулиллоҳ ила ёд этгай.

